

נעורים, חינוך ושינוי חברתי *

אביב יעיש

תוכן עניינים

3	I שבוע ראשון	
3	שיעור	1
3	קריאה	2
3	מוס 2.1	
5	II שבוע שני	
5	שיעור	3
5	קריאה	4
5	פיליפ אריאס 4.1	
7	III שבוע שלישי	
7	שיעור	5
7	קריאה	6
7	וקטור טרנר 6.1	
8	IV שבוע רביעי	
9	שיעור	7
9	V שבוע חמישי	
9	שיעור	8
10	VI שבוע שישי	
10	שיעור	9
10	קריאה	10

*מרצה: מוחמד מסלחה, תשע"ו

10	שבוע שביעי	VII
10	שיעור	11
10	שיעור	12
11	פנומנולגיה	13
11	נוער וחינוך	14
11	קריאה	15
12	15.1 לקראת תאוריה על הבלתי פורמלי	

חלק I

שבוע ראשון

1 שיעור

הקליפ על האפיפיור - כינוס נוער לכבוד האפיפיור. הנוער מובל (להפך ממוביל), מוכנס לתוך מסגרת הדת.

הקליפ על האביב הערבי - הנוער מוביל, שובר את המסגרות של הדורות הקודמים. לכל אורך שלבי התפתחות האדם, הפרט נמצא במסגרת - עם הילדות, במסגרת משפחתית, פעוטון, גן, ביה"ס, צבא, אוניברסיטה, עבודה, בית אבות, מוות. נוח להציב את הנוער בתוך מסגרת. אך הנוער גם שובר מסגרות - מוזיקת רוק, מהפכות, מרדי נעורים. ישנה טענה שהנעורים (במובן החברתי) הם המצאה מודרנית. לדעתי, זה לא נכון - כבר לפני מאות (אם לא אלפי) שנים, בני הנוער של שכבת האצולה חיו חיי נוער לא שונים באופן מהותי מאיתנו. ההבדל היחיד הוא שעם המודרנה בא העושר לרוב חלקי האוכלוסייה, וכך חיי הנוער של האצולה הפכו לחיי הנוער של הרוב. אפילו היום ישנם עניים שלבניהם אין באמת נוער כיוון שגם הם צריכים לעבוד, כמו עניי העבר.

2 קריאה

2.1 מוס

סקירה קצרה על חייו של הפסיכואנליטיקן אריק ה. אריסון. לאחר מכן הצגה של תרשים התפתחות האדם המציג קונפליקטים:

VIII							שלמות לעומת יארש
VII							הבנאה לעומת קיפאון
VI						אינטימיות לעומת בידוד	
V	פרספקטיבה בזמן לעומת בלבול בזמן	כטהון עצמי לעומת ביקורתיות עצמית ומבוכה	ניכוי תפקידים לעומת קיבוע בתפקוד	נכונות למידה מהסביבה לעומת שיתוק עבודה	זהות לעומת בלבול זהות	קיצוב מיני לעומת בלבול רדמיני	מחויבות איריאולוגית לעומת בלבול ערכים
IV				פעלתנות לעומת נחיתות	יהוי משימות לעומת תחושה של חוסר תכלית		
III			יוזמה לעומת אשמה		ציפייה לתפקידים לעומת עכבת תפקוד		
II		אוטונומיה לעומת בושה ספק			הרצון להיות אתה עצמך לעומת ספק עצמי		
I	אמון לעומת אייאמון				הכרה הרדית לעומת בידוד אוטיסטי		
	1	2	3	4	5	6	7

איור 5. הדיאגרמה האפיגנטית של אריקסון מתוך "זהות: עלומים ומשבר" של א. אריקסון, וי. ניוטון, ניוירוק.
8

כל אחד מהשלבים מאופיין על ידי קונפליקט שיש לו שתי תוצאות. אם הקונפליקט מעובד באופן בונה ומספק, נעשית האיכות החיובית חלק מן האני ומעודדת התפתחות בריאה נוספת. לעומת זאת, אם הקונפליקט נמשך או מוצא לו פתרון בלתי מספק, נטמעת האיכות השלילית אל תוך מבנה האישיות. במקרה כזה תתערב האיכות השלילית ותפריע להמשך ההתפתחות והיא עלולה להתבטא בפסיכופתולוגיה.

אריקסון רואה את "חוסר האמון בזמן ובלבול בזמן" בקרב מתבגרים כבעיה הצומחת מתוך חוויות לא בריאות בשלב מוקדם הקשורות בסדירות של סיפוק צורכי היסוד של התינוק. כמו כן הוא חושב כי בידוד בינקות הינו תרומה מוקדמת ביותר לבלבול בזהות בתקופת ההתבגרות. משבר הזהות של המתבגר צומח ממשבר אוטונומיה בלתי פתור בגילאי 18 חודש-3.5 שנים - בגילאים אלו ילדים מתחילים לחוות את האוטונומיה שבבחירה החופשית, למשל שליטה בתוצרי הפרשה הגופנית. אם הילד נכשל במשימה לרכוש תחושת הישג ושאיפה להכרה בעמלות יתפתחו רפיון ידיים ותחושה של לא יוצלחות.

מתבגרים שואלים "מי אני?" והתשובה שתימצא לשאלה תלויה במשוב החברתי מאחרים. זו הסיבה שמתבגרים מתעניינים באופן שבו הם נתפסים בעיני זולתם בהשוואה למה שהם חשים כלפי עצמם. כיוון שהדרך הנוחה ביותר לרכוש זהות היא תוך מגע עם דמות משמעותית, עשוי המתבגר לעבור תקופה שבה הוא מעורב כמעט באופן כפייתי בפעילות של בני גילו. המילוי אחר ציפיות בני הגיל עוזר למתבגרים לגלות כיצד מתאימים להם תפקידים שונים. רדיפת השבטיות (החבורה של בני הנוער) וחוסר הסובלנות להבדלים - לרבות סגנון דיבור, תנועות, עיצוב השיער והלבוש - מוסברים על ידי אריקסון ב"הגנות הכרחיות" כנגד הסכנות של חוסר גיבוש עצמי, שנשואות בעיני כל עוד לא הושגה זהות. במשך הזמן יהיה על המתבגרים לשחרר את עצמם מתלות חדשה זו בבני גילם, על מנת לגבש לעצמם זהות בוגרת. זהות כזו, לכשנמצאה, נותנת למבוגר הצעיר תחושה של ידיעה לאן הוא הולך. המתבגר שנכשל בחיפוש אחר זהותו יקלע לספק עצמי, לחוסר גיבוש תפקידו בחיים ובלבול

תפקידים. הוא ימשיך לחטט באופן מוגזם בדעתם של אחרים עליו, או שיעבור לקיצוניות שניה של אדישות לדעת הזולת עליו תוך התכנסות אל תוך עצמו, בריחה לסמים על מנת לשכך את החדרה שיוצר בו חוסר הגיבוש שלו. רבים מן המתבגרים בשלב המאוחר של ההתבגרות, הסובלים מחוסר גיבוש מתמשך, יעדיפו להיות שום אדם, אדם רע או אדם מת מאשר להיות מישהו שהוא לא משהו.

חלק II

שבוע שני

3 שיעור

התחלנו מסרטון שהציג נערה שמחליפה בגדים וכל פעם אומרת "אני..." כאשר הזהות שלה משתנה עם הבגדים.

אריק אריקסון מסיט את הדיון מהטבע המיני שפרויד התרכז בו. פרויד האמין שהזהות מתגבשת ומושפעת על ידי הטבע המיני שלו ("ה"אד"), ושהאופי של אדם מסיים להתפתח בסביבות גיל 5. פרויד מכנה את הפן הרציונלי באדם בתור ה"אגו". פרויד התרכז בעיקר בזכרים. פרויד כינה את המצפון החברתי בתור ה"אגו העליון" (סופר אגו). לטענתו של פרויד יש שני סוגי קונפליקטים: בין האדם לבין החברה (האדם הוא מיני ותוקפני, מונע מדחפים, לעומת החברה שמנסה לכבוש יצרים אלו). ובתוך האדם יש קונפליקט בין האגו לאד. הבעיה בפרויד ובאריקסון היא שהם לא הוכיחו את התאוריות שלהם אמפירית, לא בדקו אותן. מרגריט מיד, אנתרופולוגית, טוענת שבחברות שבטיות ואחרות שלבי ההתבגרות כפי שמתאר אריקסון וכפי שמתאר פרויד לא מתקיימים.

זהות לפי אריקסון היכולת של הפרט להעריך את עצמו, היכולת לטפל בחולשותיו. צריך לחפש אותה, לרדוף אחריה גם פיזית וגם אידיאולוגית. כל שלב התפתחות משפיע על השלבים הבאים אחריו. אריקסון טוען שאין עוגן חברתי חזק, כיוון שלטענתו העוגנים המשפחתי והחברתי נחלשים. בגיל ההתבגרות בני הנוער יוצאים לאט מקבוצת המשפחה ועוברים לקבוצת החברים שלהם, "קבוצת השווים", קבוצה של אנשים הדומים פחות או יותר מבחינת משאבים חברתיים וכוח.

סוגי יחסים יש שני סוגים יחסים:

1. יחסים ראשוניים - אדם מתחבר לחברו ללא אינטרסים. בקבוצת השווים מתקיימים יחסים כאלה.
2. יחסים משניים - חיבור מתוך אינטרסים.

4 קריאה

4.1 פיליפ אריאס

מאמין שאמנות ימי הביניים עד למאה ה-12 לא הכירה את הילדות או שלא טרחה לתארה כיוון שהילדות לא תפסה מקום באותו עולם. יצירות אומנות הקדומות למאה ה-12 מציגות ילדים כאנשים מבוגרים בעלי גוף קטן. לאחר מכן, החלה האומנות להציג ילדים, בעיקר

דמויות דתיות כמו ישו או מלאכים. לרוב ישו הוצג בצורה צנועה, אך ילדים אחרים היו לעתים מציירים גם ערומים. באמנות ימי הביניים הצרפתית למשל מוצגת הנשמה כדמותו של ילד קטן עירום, ובד"כ נטול מין. לטענת אריאס, הופעת ילדים בציורים מעידה על התקדמות מושג הילדות בתודעה הציבורית.

הציורים התחילו להציג את ההיבטים העדינים והנאיביים של הילדות הרכה: הילד מחפש את שד אימו, או מתכוון לחבקה. הילד משחק בצעצועים, אוכל, וכו'. במאה ה-15-16 התחילה להופיע איקונוגרפיה חילונית. הילד עדיין לא מוצג לבד - הילד במשפחתו, הילד עם חבריו למשחק (שהיו לעתים קרובות מבוגרים מן הילדים בהמון), הילד כשוליית הצורך\צייר וכו'. עולים שני רעיונות:

1. הילדים היו מעורבים בין המבוגרים בחיי היומיום

2. הציירים הציגו ילדים על שום חנם וציוריותם

בתקופה המוקדמת ילדים לא שרדו לעתים קרובות, ולכן עולה הטענה שאולי נמנעו מלצייר אותם בכדי לא להקשר יתר על המידה למה שהיה נחשב כאובדן אפשרי. רוב האנשים כדוגמת מונטיין אפילו לא ייחסו לילדים "לא תנודות הנפש ולא צורת גוף ברורה". אז היו קוברים ילדים, למשל פעוטים שעדיין לא הוטבלו, על מפתן הדלת או בגינה ולא בבית קברות. האם החברה הייתה חסרת רגישות לילדים, כמו החברות הרומאיות והסיניות שבהן היה קיים מנהג לנטוש ילדים? האם חוסר הרגישות נבעה מהתנאים הדמוגרפיים של אותה תקופה? הופעתו של דיוקן הילד המת במאה ה-16 ראויה לציון - זוהי הוכחה שילד זה אינו נחשב לאובדן בלתי נמנע. רק במאה ה-18 עם התפשטות אמצעי המניעה ותורת מלתוס יעלם הרעיון כי האובדן הוא הכרחי. במאה ה-15 הופיעו צלמי ילדים על קברים, לעתים קרובות על קברי הוריהם. בד"כ אם הילד מת הצלם היה קטן במיוחד. בדומה לכך, ילדים שנפטרו מצויינים לרוב גם בדיוקנות משפחתיים. החידוש הגדול של המאה ה-17 הוא הצגת הילד לבדו ובזכות עצמו. למרות שהתנאים הדמוגרפיים לא השתנו בהרבה במאות ה-17 וה-18 ולמרות ששיעור תמותת הילדים נותר גבוה, העניקו מאות אלה רגישות חדשה וייחוד חדש ליצורים שברבים אלו החשופים לכל פגע. במאה ה-14 החלו בציורו ה"פוטו" - ציורי הילד הערום, שנהיה פופולרי מאוד. ילדי הפוטו לא היו ילדים אמיתיים היסטוריים. תימת הפוטו נולדה והתפתחה בד בבד עם דיוקן הילד. ילדי הדיוקנאות במאות ה-15-16 כמעט אף פעם אינם ילדים ערומים. במאה ה-17 גישה זו השתנתה.

עדויות מחיי לואי ה-13 מראות את ההבדלים ביחס למין באותה תקופה בהשוואה להיום - אז דיברו עם ילדים בחופשיות על מין, גם עם ילדים קטנים מאוד. גם מתוארים שהחינוך של הילד חל לאחר גיל 7, ושאויל החינוך ללשון ותנהגות נאותים קשורים להתעוררות מוסרית ודתית שחלה במאה ה-17. יחס חופשי בנוגע למיניות נהוג גם בחברות מוסלמיות, אפילו עם זרים, אפילו במאה ה-20. בחברות אלו היה מקובל שאנשים מבוגרים משחקים באיברי המין של הילדים. בחברה האירופאית המודרנית (ושל המאות ה-18-19) חלו שינויים ביחס לילדים - הפתיחות המינית התחלפה בסגירות, בין אם בהשפעת הדת או בהשפעת מוסריות חדשה. בסוף המאה ה-16 מחנכים מסויימים הפסיקו להתיר לילדים לקרוא ספרים מפוקפקים, וכך נולד רעיון הספר הקלאסי המעובד במיוחד לילדים. עם השינויים התקבל מושג חדש בקרב כל: "תום הילדות", כעת ילדים כבר לא מתבדחים בדיחות גסות או משחקים עם איבריהם שלהם ושל אחרים, אלא הם תמימים. בתקופה זו החלו להשוות ילדים עם מלאכים.

עם זאת הולכת ונוצרת ההשקפה המוסרית על הילדותות שמדגישה את "חולשתם" ולא את "נאורותם". השקפה זו מציבה את חינוך הילדים במקום ראשון. אין מדובר בהשקפות אישיות אלא בדוקטרינה אמיתית שאשר מסבירה בחלקה את ריבויים של מוסדות חינוך וכן את התפתחותם של החיים בבית הספר בכיוון של משמעת חמורה יותר ויותר. בנוסף, התחילו לראות בעין לא יפה מוזיקה מודרנית (וגם שירים פופולריים מהעבר), תאטרון, ואפילו ספרים

שלשונם לא "טהורה", לא רק לילדים - אלא גם למבוגרים. התחילו גם לחשוש מלהשאיר ילדים לבד, אפילו עם המשרתים. סתירות לאריאס:

1. היו קיימים צעצועים והוכחות לילדות ואפילו נעורים באנגליה, גם לפני המאה ה-15.
2. הוא לא הסתכל על תרבויות שהן לא צרפתיות - אבנר גלעדי גילה שבמזרח הקרוב (חצי האי ערב) היה יחס לא רק לילדות, אלא גם לילדות מוקדמת, מאוחרת ומתבגרים. הוא אירופוצנטרי מדי.
3. התייחס יותר מדי לתרבות ואומנות ולא לתנאים המטריאליים. יש המאמינים שההווה קובעת את התודעה (מרקס) אך יש כאלה שחושב שההפך.
4. יש החושבים שאריאס משליך מההווה על העבר, מנסה להסביר את העבר באמצעות מושגים מההווה.
5. אולי ההגדרה לילדות כיום שונה מההגדרה בעבר?

חלק III

שבוע שלישי

5 שיעור

יש הטוענים שבעשור השני של המאה ה-19 בארה"ב התפתחה קטגוריה חדשה של ילדים ונוער כתוצאה משינויים דמוגרפיים, דתיים, טכנולוגיים ועירוניים. אחת הראיות שתומכות בכך היא פריחת ספרות הילדים באותה תקופה, שלא הייתה קיימת לפני. התחילו לדבר על תקופת ההתבגרות כתקופת מעבר קריטית.

6 קריאה

כדאי לקרוא גם את אבנר גלעדי "ריחם כריח גן עדן" ואת דמוס ודמוס.

6.1 וקטור טרנר

קומוניזם: מבנה המבוסס על שוויון ואנושיות משותפת, ולא על ההיררכיה הרגילה. לדוגמה, בזמן עלייה לרגל, החברים במעמדות השונים עשויים להתערבב זה בזה, כאשר בחיים הרגילים הם לא היו מדברים כלל.

החיים בתוך "מבנה" גדושים בקשיים אובייקטיביים: קבלת הערכות, הקרבת נטיות אישיות למען צרכים ושאיפות של הקבוצה, וכו'. קומוניזם ספונטני הנו עשיר ברגושים במיוחד בריגושים מהנים. קיימת בו תחושה של כוח נטול גבולות, אך כח זה לא ניתן ליישום על הפרטים הארגוניים של הקו החברתי. מנגד, פעולה מבנית נהיית מכנית אם המעורבים בה לא מוטבלים באופן תקופתי בקומוניזם. קומוניזם ספונטני הוא שלב, לא מצב קבוע. המבנה החברתי הוא לא רק שלשלאות, אלא אמצעי המשמר את כבוד, חירות והקיום הגופני של הפרטים.

צורת חשיבה קונקרטית, אישית, דימוית מאפיינת מאוד את המאמינים בקומיוניסט אקזיסטנציאלית על היחס הישיר שבין אדם לאדם ובין אדם לטבע. וויליאם בלייק - "מי שרוצה להטיב עם הזולת חייב לעשות כן בפרטים הקטנים, הטוב הכללי הוא טענתם של הצבוע ושל בן הבליעל."

פרנציסקוס ייסד קבוצה מסוג הקומיוניסט האקזיסטנציאלי. הוא מדבר באמצעות משלים, סמלים, חושב בצורה קונקרטית ואישית. בתור אדם דתי הוא קיבל החלטות מכריעות על סמך סמליות בחלום. הקונקרטיות המחשבתית שלו וריבוי המשמעויות שבסמליות שלו הפכו אותו למחוקק גרוע. הוא גם מעולם לא היה מסוגל להתגבר על ההגבלות המספריות שהוטלו כנראה על קבוצות המגדילות קומיוניסט אקזיסטנציאלי עד למקסימום. "פרנציסקוס היה אמן רוחני עילאי לקבוצות אטנות: אולם לא היה בכוחו להעמיד את הארגון הבלתי פרסונלי הנדרש לניהולו של מסדר חובק עולם." מרטין בובר התעמת עם בעיה זו וטען "קהילייה אורגנית ורק כאלה יכולות להתלכד לאנושות בת צורה... לא תיבנה לעולם מיחידים, אלא מקיבוצים קטנים וזעירים...". בובר שאף לשמר את הקונקרטיות של הקומיוניסט גם ביחידות החברתיות הגדולות יותר בתהליך הנתפס בעיניו כמקביל לצמיחה אורגנית או למה שהוא כינה "חיים של דיאלוג".

פרנציסקוס כתב תקנון שיבטיח שהמקורות הרגילים לקיום החיים יהיו בכוונה בעל אופי ארעי ובלתי בטוח. נראה כי הוא כפה באופן מכוון למדי על הנזירים לחיות בשולי המבנה החברתי של זמנו, ולהשאיר במצב לימינלי שבו מתקיימים תנאים אופטימליים להגשמת קומיוניסט. הדגם האידיאלי בעיניו לעוני היה ישו. פרנציסקוס הכריז שכפי שישו והשליחים התכחשו לחומר כדי להפקיד גורלם ביד ההשגחה העליונה וכדי לחיות מנדבות, כך צריכים לעשות גם הנזירים. היחיד שלא עשה כה ושמר לעצמו מלאי בתרמיל היה הבוגד יהודה איש קריות. פרנציסקוס ראה בעירום את הסמל הראשי להשתחררות מכבלים מבניים וכלכליים, ומן המגבלות שהוטלו עליו על ידי אביו הארצי. הדת עברו הייתה קומיוניסט, בין אדם לאדם ובין אדם לאדם. עוני ועירום היו סמלים של קומיוניסט והן אמצעים להשגתו. תפיסתו עתירת הדמיון של העוני כעוני המוחלט של ישו הייתה קשה ליישום מעשי בקבוצה חברתית שאולצה על ידי הכנסיה למסד את סדריה ולהכניס לשגרה לא רק את הכריזמה של מייסדה אלא גם את הקומיוניסט על התחלותיו הספונטניות, ולנסח במונחים משפטיים מדויקים את יחסיה הקיבוצי לעוני. רכוש ומבנה קשורים זה לזה בקשר בל ינתק, ומבניהן של יחידות חברתיות המתקיימות לאורך זמן מכילות את שני הממדים ואף את הערכים הגרעיניים המעניקים לגיימצייה לקיום ולצורות של שניהם.

עם הזמן המסדר הפרנציסקני התפתח לכיוון של מערכת מבנים והפשטות שהייתה קיימת בתקנון המקורי בנושאי רכוש התחלפה בהגדרות משפטיות יותר. נקבע עקרון לפנות לצעירים ממך ולאנשים שתחתך בגוף שני אינטימי (tus) ולאנשים שבאותה "רמה" כמוך בגוף שני רשמי (vous). בארה"ב גישה זו נראתה מוזרה מאוד, וגם בערים בצרפת גישה זו החלה להתיישן ולצאת משימוש.

לעניינם מהמאה ה-20 נדמה שיש סתירה - מצד אחד לשמור את התום של הילד מפני זיהומי החיים, אבל להתייחס אל הילד כאל מבוגר הגיוני.

חלק IV שבוע רביעי

7 שיעור

סרטון המציג טקסי התבגרות לגברים באפריקה של יצירת צלקות לילדים ובני 18 כדי להוכיח את מעברם משכבת גיל אחת לאחרת. למרות שהטקס נראה מכאיב מאוד, הבחור בן ה-19 רצה מאוד להיות חלק מהקבוצה ולכן ציפה לטקס. סרטון המציג טקס התבגרות לנשים בחברה האינדיאנית - סוג של מבחן שנמשך כל הלילה ומכיל מאמץ פיזי, אך לא פגיעה פיזית כמו בקודם. טקסי התבגרות בחברה היהודית: ברית מילה, חלקה, הכנסה לחדר. טקסי התבגרות הם עקרון מארגן. הן שינוי של מעמד - החברה צריכה לדעת מזה, לכן מארגנים טקס.

באסלאם אין טקסים, אז איך מחליטים שאדם הוא בוגר? תחילה לפי גיל (14-12), ולאחר מכן זה תלוי ביכולת שלך להיות בעל - לאחר גיל מסוים אתה בוגר, אבל עדיין לא שלם, עד שתתחתן.

למה צריכים טקסים? טקסים הם במובן מסוים כלי לייצור אנשים ולהשפיע על איך שהם יהיו. הם אמצעי ומנגנון סוציאליזציה שבאמצעותם אתה מחבר אנשים ומעביר אותם ממקום למקום, ומגיל לגיל.

ון גיניפ ניסה לדבר על מבנה הטקסים. טען כי כל טקס מורכב מ3 שלבים -

1. שלב פרלימינארי (שלב הכניסה\שלב ההפרדה) - מפרידים אדם מהמצב הטבעי שלו \ מכניסים אדם לשלב חדש.

2. שלב למינארי (שלב השהות, כונה על ידי וקטור טרנר השלב הלמינלי) - מצב של בין ובתוך. החניך בסטטוס כפול - גם ילד וגם מבוגר, אבל גם לא ילד ולא מבוגר. בין ילד למבוגר.

3. שלב פוסטלימינארי (שלב האיחוד מחדש\שלב היציאה) - החניך של הטקס כבר מבוגר.

חלק V שבוע חמישי

8 שיעור

קליפ: האם יש קטגוריה של נעורים - הרסני ומוטעה להגיד שנערים צריכים להתנהג בצורה לא בוגרת. השינויים בתקופת הנעורים לא נגרמים מהורמונים אלא משינויים במוח. קליפ: מה הם נעורים, קליפ משנות ה-50. מתרכז יותר מדי בלבנים ממעמד הביניים. באותה תקופה התפתח בארה"ב המבנה של המשפחה הגרעינית. הגבר - עובד, פועל בספרה בציבורית. האישה - עקרת בית, פועל בספרה הפרטית\משפחתית. גישה מבנית-תפקודית - החברה היא מבנה ומקומו של כל פרט הוא בהתאם למבנה החברה ותפקודו של האדם. בגישה זו יש את מרכיב ה"לטנט" - סמוי, זוהי בעצם התרבות

שבחברה. תרבות זו מתבססת על קונצנזוס. תומכי גישה זו לא מצליחים להסביר מהפכות ושינויים בחברות, בעיקר בגלל מרכיב זה והצורך בקונצנזוס לגביו.

חלק VI

שבוע שישי

9 שיעור

הסרט שיער מציג קטגוריה גילית חדש, ותת תרבות חדשה של אותה קטגוריה (תרבות חדשה/תרבות נגד), בה יש הדוניזם, דגש על ה"כאן ועכשיו", מתירניות, חילוניות, אין היררכיות (יחסים ראשוניים), מבנה חברתי נזיל. בסרט מוצגים יחסי הדורות בין הצעירים להוריהם. התפתחו בסרט "הביטוס" חדשים (המונח הומצא על ידי פייר בורדייה).

10 קריאה

חלק VII

שבוע שביעי

11 שיעור

היום נדון בכיוון שרואה בנעורים שלב זמני בדרך לבגרות והמאופיין בפערים בין האוריינטציות המשפחתיות פרטיקולריות לבין אוריינטציות חברתיות-אוניברסליות. לפי גישה זו התרבות וקבוצות הנוער נתפסות כמנגנוני ביניים, המתווכים בין שלבי החיים של הילדות והבגרות ולפי כך הם ממתנים או ממסדרים את קשיי המעבר (אייזנשטדט). שייכות פרימורדיאלית - אתה נולד לתוכה. כך היה בעולם הישן. בעולם המודרני, המיקום של האינדיבידואל במבנה החברתי נקבע על סמך יכולת הישגית, קריטריונים אוניברסליים, מריטוקרטיה, ולא לפי ייחוס משפחתי. בחברה השבטית חלוקת העבודה מתבססת על דמיון בין אנשים. בחברה המודרנית תהליך הלמידה וההכנה לבגרות לוקח המון זמן (תיכון, תואר וכו'). יש הרבה נישות שונות. בחברה המודרנית מנסים להשתלט על הכריזמה, רוטיניזציה של הכריזמה. מנסים לנתב את הכריזמה של בני נוער. מיסוד של הכריזמה.

12 שיעור

תנועות חברתיות המפלגה הנאצית

שלום עכשיו

בני עקיבא

התנועות מנסות לעצב חזון כריזמטי חדש. מבטאות סוג של אכזבה מהמסורתי והרוטיני.

פייר בורדיה הנוער הוא רק מילה. אנחנו לא יודעים בדיוק מתי מתחילה הזקנה. בפירנצה בעבר הזקנים הציעו לנערים אידיאולוגיה של גבריות: טוהר מידות, אלימות. אך הזקנים שמרו לעצמם את החוכמה, השלטון. בורדיה טוען שהמבוגרים יוצרים את כללי המשחק. החוקים נהיים מובנים מאליהם, דוקסה. בנים למעמד הפועלים מתבגרים מהר - יוצאים לעבודה בגיל מוקדם והופכים להיות מבוגרים. מלחמה גורמת להתבגרות מהירה. דוגמאות אלו הן עדויות לכך שההתבגרות היא הבניה.

מאז שחינוך חובה נהיה נפוץ, חלה האטה בהתבגרות של הבנים למעמד הפועלים. הזקנים מרגישים שהם בשקיעה חברתית, לעומת הצמיחה של הנוער. טווח ההתנסויות בין דורות שונה: פעם אם היה לך אוטו זה היה עניין רציני עכשיו לא.

קרל מנהיים ראה בדורות כתופעה חברתית. העביר את העניין בדור מהפן הביולוגי לפן החברתי.

1. שייכות קונקרטית: אם נולדת בין 1990 ול1995 אתה שייך לדור כלשהו.

2. מיקום דורי: עניין חברתי.

על מנת שדור יהפוך לדור, עליו לעבור התנסות משותפת.

קרל מרקס טען שיש שני סוגי מעמדים:

מעמד בפני עצמו: "כל הפועלים הם מעמד"

מעמד למען עצמו.

משמעות ההבדל, היא קבוצת אנשים אשר יש להם יחסים משותפים להפקת מוצריהם לעומת יצירת רובד חברתי אשר ידאג לרכישת אינטרסיו ומוצריו בעצמו. מתי דור ממש את הפוטנציאל שלו? מתי הוא נהפך לדור למען עצמו?

גיוון דורי שמאל-ימין, חילונים-דתיים.

מנהיים הגדיר שהרזולוציה הקטנה ביותר של דור היא יחידה דורית.

תרבות דיגיטלית הצעירים הם חלוצים, הטכנולוגיה מאפשרת לצעירים לקפוץ על הסמכות של המבוגרים, התהפכו היוצרות בין הדורות. דבר זה עלול להפחיד מבוגרים.

13 פנומנולוגיה

סובייקטיביות

בני נוער מבנים ומפרקים את המציאות שהפ חיים בה שבעיקר מבוססת על חוויות.

14 נוער וחינוך

חינוך היא פעולה כוחנית.

הכוח של פוקו - הכוח נמצא בכל מיני מקומות, אי אפשר לעקוב אחריו.

15 קריאה

כדאי לקרוא גם את אבנר גלעדי "ריחם כריח גן עדן" ואת דמוס ודמוס.

15.1 לקראת תאוריה על הבלתי פורמלי

התנהגות ספונטנית או כאוטית היא מאפיין בולט ושכיח של הנעורים הפוסט מודרניים. פילוסופים וסוציולוגים מודרניים מניחים שחיים טובים אינם יכולים להתקיים בתנאים של אי סדר. ואכן, זמן רב נתפסה החברה על ידי סוציולוגים כמערכת של סדר אינטגרטיבי (אמיל דורקהיים, מקס ובר). מהשקפה זו הובנו קונפליקטים, מלחמות ומהפכות כמצבים זמניים או כתהליכים אינטגרטיביים.

אי סדר או אנומיה (מצב עניינים שבו יצירת פרצות בנורמות תיתכן ללא ענישה) נתפסו כתופעות חריגות. דורקהיים צייר את האנומיה כמצב נטול נורמות, או שמערב נורמות סותרות.

איך סדר חברתי יכול להשמר בתקופות שינוי? באמצעות מיסוד של השינוי שנמצא בהתהוות (אייזנשטדט). תאורטיקנים קלסיים טוענים שמיסוד הכאוס הוא אפשרי בשל עלייתם של מכניזמים כמו דמוקרטיה, סיקרולציה של אליטות וכלכלת שוק, פארטו – *pareto* (1939 – *mosca*, 1947 – *schumpeter*, 1966), או אם הסדר פתוח למשא ומתן בין קבוצות אינטרסים שונות. לחלופין, ניתן לתפוס סדר באופן פלורליסטי כפתוח לריבוי משמעויות בדי קבוצות שונות. גישה זו מציעה שסדר חברתי הוא מעין פרשנות סובייקטיבית של מציאות על ידי פרט או קבוצה. גישה זו מניחה את קיומם של מושגים רבים לסדר שקיומם המשותף יוצר אי סדר, או כאוס. בפרספקטיבה זו הכאוס הוא סוג של סדר, שמכיל בתוכו סדרים מנוגדים הפועלים במשולב.

ייתכן שהתנאים הפוסט מודרניים הם הדוגמה הטובה ביותר לרעיון לרעיון הסדר הכאוטי. העולם המודרני תואר פעמים רבות כאנומי וחסר משמעות, בשל המורכבות, הביורוקרטיה והשינוי החברתי והתרבותי המהיר המאפיינים אותו (ביטוי ספרותי לרגשות מודרניים אלה אפשר למצוא למשל אצל קפקא ואורוול). החל מאמצע המאה ה-15 הלכו וגברו נסיונות מצד החברה המערבית להתמודד עם מורכבויות אלה, באמצעות דמוקרטיה, מ'דע וכלכלת שוק. עם זאת, מנגנוני התמודדות אלה עצמם הגבירו לעתים רבות את החרדה, את הניכור, את חוסר הוודאות ואת המגמות הכאוטיות.

במאמרו "תרבות בלא נחת" מסביר פרויד פתולוגיות של פרטים בעולם המודרני כתוצר של פער הולך וגובר בין לחצי הציוויליזציה לבין התכונות הביז'פסיכולוגיות של האישיות. פער זה יוצר בעיות הסתגלות, ובהיעדר פעולת נגד עשוי להוביל למשבר חברתי פסיכולוגי. אולם הריפוי שהציע פרויד היה בתחום הטכניקות הפסיכואנליטיות המיועדות לפרטים. הוא לא דן באפשרות לקיומם של מנגנונים חברתיים העשויים למלא את הפער ולאפשר חיים בעלי משמעות. שאלות אלה אף מוחרפות בתנאים של הפוסט מודרניות.

הסדר החדש בחברה הפוסט מודרנית מאופיין בעיקר בכאוס, אי ודאות והתנהגות החורגת ממסגרות מוסדיות ומחוזקת ללא הרף על ידי פעילות שרירותית (פול ג'ונסון 1983 - מגמות אלו מבטאות שינוי מוסדי וגם מהפכה בטבע הדעת (המדעית, הפילוסופית, האידיאולוגית והדתית)). במאמר זה נדון באפשרות להבנת כאוס כסוג של סדר, תוך כדי התמקדות בנוער בהפוסט מודרנית - קבוצה המאופיינת בהתנהגות כאוטית.

צעירים מתמודדים עם לחצים באמצעות דפוסי התנהגות המאופיינים בחופש, ספונטניות, מגמות מרדניות, פנאי חסר סדר, וחרירות קיצוניות לצורות התנהגות שלא נודעו כמותן בעבר (דייוויד אפטר 1971 : ראה באנרכיזם מכשול במעבר מנעורים לבגרות: אנרכיזם כתרגובת נגד של הנעורים הוא תופעה מבנית השונה מהותית מקודמותיה. הדבר נכון אף יותר מכיוון שלמרות התכונות אורך חיי הדור, תקופת הנעורים מתרחבת ... אנרכיזם משמעו מורטוריום ללא גבולות"). תגובות אלו עוררו חרדה מוסרית בקרב האוכלוסייה הבוגרת והניעו אותה לנקוט פעולות נגד, כמו כינון של מערכות חינוך חובה ושל מרכזי בידור המכוונים לשלוט בנוער (1966 – *et al.* – *Gottlieb*, 1980. *Bunt & Gargrave*). באופן פרדוקסלי, אמצעים אלה הביאו תכופות להחרפת המגמות שאותן ניסו לעצור, ואף סללו את הדרך לביטוי נעורים

אידיאליזאציע.